

Потпуковник **ЖИВКО ПОПОВИЋ**

НЕКИ ПОДАЦИ О УПОТРЕБИ АРТИЉЕРИЈЕ У КОРЕЈИ

У страним војним часописима још нема исцрпнијих разматрања о употреби артиљерије у Кореји. У њима се углавном износе само извесни подаци општег карактера и хронолошки излаже ток борбених дејстава, а првенствено америчке артиљерије. Сви ови подаци, као и разматрања њихових аутора, углавном се заснивају на извештајима новинских агенција и на кратким званичним извештајима који се објављују у америчкој штампи.

На основу доста оскудних података из страних војних часописа изложићемо у овом чланку нека питања из тактичке употребе земаљске и ПА артиљерије обе стране од избијања рата па до почетка 1952 године.

*

Од самог почетка рата снаге Уједињених нација употребљавале су батаљонску и пуковску артиљерију за организацију ПТО и за непосредну подршку пешадије у свима видовима борбе. У почетку су употребљавани само бестрајни топови 57 и 75 мм и базуке 60 мм. Но, пошто је пракса показала да су бестрајни топови 57 мм и базуке 60 мм немоћни у борби против противничких тенкова Т-34, морале су се увести моћнија ПТ средства — бестрајни топ 105 мм монтиран на дипу (на 500 м пробија оклоп преко 250 мм) и базуке од 3,5 инча — 88 мм (на 150 м пробија оклоп 180 мм).

Бестрајни топови 57 мм најчешће су употребљавани сасређено у оквиру пешадиске чете као целине, а када је ситуација захтевала, поједина оруђа придавана су водовима на тенкоопасним правцима.

Вод бестрајних топова 75 мм (из састава тешке чете батаљона) употребљаван је различито. У зависности од ситуације, у неким јединицама командант батаљона задржавао је цео вод на непосредном расположењу за организовање ПТО батаљона као целине или за праћење пешадије, док су у другим јединицама поједина оруђа или цео вод придавани једној од чета на најугроженијем правцу од напада тенкова. Неки учесници истичу да је садејство са пешадијом било боље обезбеђено када је цео вод придаван некој од пешадиских чета, што је и разумљиво, пошто је командир чете непосредно постављао ватрене задатке воду према развоју ситуације, те је овај тренутно отварао ватру на ма који циљ у зони напада или испред рејона одбране пешадиске чете. Иначе, ако би се вод налазио на непосредном расположењу Ксб, од постављања захтева командира чете до отварања ва-

тре вода прошло би прилично времена, услед чега би и ватра могла за-каснити.

Према најновијим подацима Американци су у току 1951 године испитивали нову муницију за ПТ оруђа, која ће, према њиховим наводима, имати јако дејство против концентрације тенкова, подвлачећи притом да ће њена сервиска израда бити врло брза. Али, како о њеним техничким особинама засада нема ближих података, а у борби још није употребљена, једино нам будућност може дати прави суд о њој, уколико стварно буде употребљена у борби. Овоме треба додати и велики публицитет који се у америчкој штампи даје успешној примени атомске енергије за пуњење артиљеријских зрна.

Минобацачи 60 мм најчешће су остајали на непосредном расположењу командира чете, а понекад су придавани водовима који су добијали специјалне задатке. Командант батаљона најчешће је задржавао минобацаче 81 мм на непосредном расположењу, а у извесним случајевима поједине од њих или цео вод придавао некој од чета (на главном правцу у нападу, на тежишту у одбрани).

Минобацачи 60 и 81 мм нису се показали као ефикасно средство у борби противничке пешадије, чак и кад се она налазила у слабијим заклонима, те су пешадиске старешине захтевале да се замене минобацачима већег калибра. Они су то захтевали и због тога што се минобацачи малог калибра не могу супротставити непријатељским минобацачима 120 мм, и што већина бестрајних топова — због положености путање — не може да гађа циљеве непосредно иза гребена. Из овога би се могло закључити да однос између бестрајних топова (чија је првенствена улога борба против тенкова) и минобацача на јако испресецаном земљишту треба да буде у корист минобацача, све док бестрајни топови не буду оспособљени за дејство са задњих нагиба.

У неким дивизијама минобацачи 107 мм формиран су у дивизионе и улазили су у састав дивизиске артиљерије, а у комбинацији са хаубичким дивизионима 105 мм образовали су артиљерију за непосредну подршку пешадије, што се на јаче испресецаном земљишту показало као врло добро.

Дивизиску и осталу артиљерију сачињавала су иста оруђа као и у Другом светском рату. О употреби нове муниције и нових инструмената нема података, а и мало је вероватно да је нешто нарочито ново употребљено, јер би о томе морало бити барем неких наговештаја. Најчешће су употребљаване тренутне фугасне и тренутне обележавајуће гранате. Такође су употребљаване и гранате пуњене фосфором за тучење непријатељске пешадије и утврђених положаја. Неки писци, међу којима и познати писац, пуковник Маршал, истичу потребу за поновном применом картеча, нарочито при одбијању блиских напада на артиљерију на ватреним положајима. Они сматрају да би се и запаљиве мине могле употребљавати код минобацача. Осим тога, појавила се велика потреба за гранатама за осветљавање које нису имала сва оруђа. Према неким најновијим подацима за гађање живе силе у отвореним рововима употребљавани су радар-упаљачи, који су до недавно употребљавани само у ПАА.

Дивизиској артиљерији давани су тактички задаци као и у Другом светском рату (уништење и неутралисање живе силе, ватрених средстава, тенкова, артиљерије и минобацача, фортификациских објеката, О, КМ, ЦВ,

ометање саобраћаја и дотура на комуникацијама у ближој тактичкој дубини). Она се употребљавала за непосредну подршку пешадије (одговара нашем ПАГ) и за посредну подршку пешадије (одговара нашем ДАГ). Одреду са специјалним задацима додељивало се 1—2 дивизиона дивизиске артиљерије и батерија аутоматских оруђа ПАА. Претходницама и заштитницама додељивана је већа количина артиљерије, зависно од њихове јачине и карактера претстојећих дејстава.

Пешадиским дивизијама додељивана су знатна ојачања у артиљерији (понекад неколико дивизиона из артиљерије РВК) због тога што су дивизије, нарочито у маневарском периоду рата, често по неколико дана морале да дејствују самостално.

О густини артиљерије на 1 км фронта пробоја нема прецизнијих података. Али, ако се узме у обзир релативно мала ширина фронта пробоја на главним правцима напада у времену до стабилизације фронта приближно на садашњој линији, затим, велика количина артиљерије, као и дејство морнаричке артиљерије на неким од тих праваца уз обалски појас, онда се може претпоставити да је густина артиљерије достигала највеће густине које су Американци постигали у току Другог светског рата.

Планирање напада вршило се на прилично специфичан начин, што је и разумљиво када се има у виду организациска структура Америчке армије. Пошто би се откриле концентрације непријатеља, авијација их је неколико дана тукла, захватајући притом и све комуникације и саобраћајне чворове непосредно иза фронта и у оперативној дубини. Лаки бомбардери су неколико дана тукли положаје, а далекометна артиљерија важније циљеве на целој тактичкој и ближој оперативној дубини (тучена су поједина места на даљини преко 30 км иза линије фронта, као на пример Чорвон при последњој офанзиви на „гвоздени троугао“). Непосредно пред напад вршена је авијациска и артиљериска припрема која је захватала целу тактичку дубину. Дужина трајања артиљериске припреме зависила је од система организације браниоачеве одбране и дотада постигнутог дејства авијације и артиљерије. У зависности од организације браниоачевог положаја, постигнутог неутралисања ранијим дејством авијације и артиљерије, као и с обзиром на велику густину артиљерије на правцима главног удара, могло би се закључити да су артприпреме просечно трајале од 1—2 часа. Према неким подацима неутралисање непријатељске живе силе и ватрених средстава вршено је површински. Сама техника гађања састојала се у следећем: прво су испаливана три контролна плотуна, од који по један на предњу и задњу ивицу, а трећи у средину просторије која се неутралише, а потом се врши групно гађање.

Напад је почињао јуришем тенкова и пешадије уз подршку авијације и снажне артиљериске ватре. Као нормалан метод подршке Американци су употребљавали ПКВ, јер је противничка одбрана најчешће била организована у групном систему. Али, може се претпоставити да је при нападу на солидније организовану одбрану примењиван и ватрени вал који су Американци примењивали у Другом светском рату, но, то су вероватно били ређи случајеви. У току продирања кроз дубину непријатељске одбране примењиване су КВ и НЗВ.

У нападу се поклања пуна пажња садејству између артиљерије и авијације. У вези с тим, интересантно је да пуковник Маршал и капетан

Овелеј¹⁾ сматрају да је артиљериска подршка пружана на много широј основи и без икаквих ограничења него авијациска, зато што је активност авијације била ограничена на дневно дејство и за време добре видљивости. Мада авијација, с обзиром на снажно дејство бомби великог калибра, може боље од артиљерије да реши извесне задатке, ипак се оба писца слажу да се пешадија може најефикасније подржати њиховим заједничким дејством, с тим да прво артиљерија туче непријатељске положаје, а потом авијација да бомбардује ракетама и напалм бомбама, и, најзад, да артиљерија дејствује све док пешадија не подиђе на 50—100 м од тучене просторије. У погледу ефикасне подршке пешадије од стране авијације, највећа тешкоћа је у томе што се групе за ваздушну тактичку контролу не могу да приближе линији фронта на толико отстојање да могу осмотрити циљеве и на њих навести авијацију за подршку пешадије. Оба писца износе да би се садејство између артиљерије и авијације у подршци напада пешадије најбоље обезбедило када би истакнути артиљериски осматрачи показивали циљеве авијацији.

Од почетка 1951 године било је више узајамних контрабатирања која су трајала по неколико часова, но о њиховим резултатима нема никаквих података. Пошто снаге Уједињених нација у Кореји располажу модерним средствима за откривање непријатељске артиљерије, као и многобројном артиљеријом великог дмета, логично би било очекивати поражавајуће дејство њихове артиљерије над противничком. Али, поставља се питање како су земљишни и атмосферски услови утицали на рад ових справа, као и какву је тактику употребио противник када му је артиљерија била контролисана. Иначе, да су ова контрабатирања била нарочито успешна, ма код које стране, вероватно би било бар неких података о томе.

У одбрани, при разбијању непријатељских припрема за напад, главни задатак такође је припадао авијацији. Она је дуже времена тукла непријатељске комуникације у оперативној дубини, концентрације, центре за снабдевање, као и целу тактичку дубину. Артиљерија је — нарочито далекометна и морнарничка — за све време ометала нападачеве припреме за напад. Чим би напад отпочео, артиљерија је била главно средство за одбијање јуриша и затварање насталих бреша. Од артиљериских ватри употребљаване су КВ и НЗВ у којима су учествовали целокупна артиљерија и минобацачи, сем оне артиљерије која је вршила контрабатирање и специјална гађања. При одбрани предњег краја придавана је нарочита важност запречним ватрама, а у блиским борбама имала су видног удела аутоматска оруђа ПАА М-16 (четвороцевни 12,7 мм) и М-19 (двоцевни 40 мм) због велике брзине гађања. Према подацима пуковника Маршала, НЗВ је планирана испред предњег краја на 45—140 м. Он наводи да је за хаубице 203,2 мм, за време операција у фебруару 1951 године, планирана НЗВ на 45 м испред предњег краја америчке пешадије. Но и поред овакве близине сви писци истичу да су били врло ретки случајеви непрецизности гађања и падања граната у сопствену пешадију, подвлачећи притом да је ситуација у овом погледу била много боља него у Другом светском рату. При ноћном дејству однос између КВ и НЗВ био је 1:1.

¹⁾ „United States Army Combat Forces Journal“, од августа 1951 године.

Противтенковској одбрани је поклоњена озбиљна пажња. Поред лативних реактивних оруђа, о чијој је употреби раније говорено, при организацији ПТО Американци придају велику важност и тенковима. У вези с тим поједини њихови писци тврде да су тенкови најбоља заштита од непријатељских тенкова и да сопственим тенковима треба тући непријатељске. Али, имајући у виду да је ово гледиште засновано на искуствима из Другог светског рата у периоду када Немци нису располагали јаким тенковским снагама, као што и сада постоји знатна несразмера у бројном односу тенкова противничких страна, питање је да ли би овакво гледиште било исправно када би обе стране биле подједнако јаке у тенковима.

Како Кинези и Севернокорејци, све до почетка 1951 године, нису располагали знатнијим ваздухопловством, то је ПАА употребљавана за подршку трупа на земљи, и то на исти начин као и остала земаљска артиљерија, при чему су се нарочито успешно показала аутоматска оруђа М-16 и М-19. Читаве групе ових оруђа придаване су пешадиским дивизијама које су их употребљавале као и осталу своју дивизијску артиљерију. У неким су дивизијама хаубички дивизиони 105 мм и дивизион аутоматских оруђа ПАА образовали групу за непосредну подршку пешадије, а дивизион 90 мм ПАА, хаубички дивизион 105 мм и минобачачки дивизион 107 мм групу за посредну подршку пешадије. Од придатих дивизиона аутоматских оруђа неке дивизије су додељивале поједине батерије пешадиским пуковима, а ови су их даље употребљавали (појединачно, по водовима или целе батерије) за непосредну подршку пешадије, за тучење утврђених тачака у непријатељском распореду, за рушење склоништа израђених у стенама непосредним гађањем у њихове улазе, за заседе, у саставу делова одређених за чишћење земљишта од непријатељских заосталих делова, у саставу извиђачких патрола, итд. Оруђа М-19 (40 мм) успешно су дејствовала против тенкова, нарочито са блиских растојања, и, услед велике брзине гађања (200 метака у минуту), кидала гусенице, а понекад одваљивала и куполу тенка. М-16 (12,7 мм), услед велике брзине гађања (2.000 метака у минуту), била су врло ефикасна при одбијању јуриша непријатељске пешадије у густим таласима. Она су у прво време, на захтев пешадије, тукла сва она места у непријатељском распореду (стране узвишења, шуме и сл.) за која се претпостављало да их је непријатељ организовао за одбрану, јер се рачунало да ће се тиме открити његово присуство. Али како се при томе трошила велика количина муниције, а непријатељ није одговарао на њихову ватру, Американци наводе да су таква гађања била од мале користи.

Неке дивизије употребљавале су придата аутоматска оруђа ПАА у саставу претходница, заштитница и за обезбеђење трупа на преноћиштима. Поједина оруђа или водови врло често су употребљавани за обезбеђење КМ и ВП артиљерије од дејства непријатељских инфилтрираних делова, као и за заштиту транспорта, складишта, база и сл. од дејства герилаца. При повлачењу за време зимске офанзиве Кинеза и Севернокорејца 1950 године и при евакуацији појединих обалских упоришта (Хамхунг и др.) аутоматска оруђа ПАА одлично су садејствовала са пешадијом, обалском артиљеријом и осталим сувоземним трупима.

Овако успешно дејство ПАА против земаљских циљева било је омогућено тиме, што је америчко војно руковођење још 1948 године у програм обуке ПАА увело и гађање земаљских циљева. За оне јединице које су као

новоформиране дошле у Кореју образовани су кратки курсеви од неколико дана, на којима је све људство обучавано најосновнијим појмовима из теорије и наставе гађања оних циљева са којима ће се најчешће сретати првих дана борбе. Недостатак ове обуке у почетку се осећао у знатној мери.

*

О врстама оруђа и тактици артиљерије Кинеза и Севернокорејаца у страним часописима има сувише мало података. Али, пошто су Севернокорејци још 1948 године организовали и наоружали армију по совјетском узору и до уласка у рат имали совјетске војне инструкторе, највероватније је да су у састав сб и сп доскора била уведена совјетска батаљонска и пуковска оруђа старијих модела (45 и 76 мм). То се потврђује и подацима из кинеских извора, према којима су њихови „добровољци“ до половине 1951 године били наоружани малобројном артиљеријом мањих калибара.

Према неким подацима из француских извора, у току борби у марту и априлу 1951 године у Вијетнаму је од Хо Ши Минових трупа заплена муниција за бестрзајне топове 75 мм са кинеским ознакама, те је вероватно да и Кинези и Севернокорејци располажу бестрзајним топовима 75 мм, највероватније израђеним по америчком узору.

Батаљонска и пуковска артиљерија најчешће се употребљавала за организовање ПТО у свим видовима борбе, јер је противник располагао великом надмоћношћу у тенковима.

Према америчким наводима Кинези и Севернокорејци располажу великом количином минобацача 82 и 120 мм. По неким подацима изгледа да се и у саставу стрељачких чета налази вод минобацача 82 мм, што би било оправдано с обзиром на карактер земљишта и малобројност тежих и савременијих артиљериских оруђа која је до недавно постојала.

О врстама оруђа и јачини дивизиске и остале земаљске артиљерије немамо детаљнијих података. Али, пошто од почетка 1951 године ова страна није успевала да на ширем фронту неутралише непријатеља чак ни на целој дубини главног појаса одбране, као ни да обезбеди ватрену надмоћност својим уклињеним снагама на местима извршених пробоја и да их изведе у оперативну дубину, може се закључити да су до половине 1951 године гроњене артиљерије сачињавала оруђа старијих модела са малим дометом. Међутим, према изјави команданта америчке Осме армије у Кореји, генерала Ван Флита, почетком марта 1952 године, Кинези и Севернокорејци већ располажу два пута већом артиљеријом него Уједињена команда („Борба“ од 16 марта 1952 г).

Артиљериски напад се припрема доста систематски. Нападима већих размера претходи артиљериска припрема која траје неколико часова (у првој фази пролећне офанзиве, која је отпочела 22 априла 1951 године, трајала је 2 часа — „Борба“ од 23 априла 1951 године). Да би се сопственим трупама обезбедили што већи почетни успеси, с обзиром да је противник — услед велике маневарске способности — у могућности да брзо интервенише јаким снагама на отвореним брешама, потребно је да се артприпремом обухвати што већа дубина непријатељске одбране. А како се обука војске Кинеза и Севернокорејаца изводи по совјетским гледиштима, највероватније је да се као метод артподршке примењује ВВ, ПКВ или њихова комбинаци-

ја, у зависности од тога како је организована непријатељска одбрана, са колико је муниције дотична операција обезбеђена, као и колика је густина артиљерије могла да се оствари на 1 км фронта пробоја. Што се тиче јачине артиљерских напада, чак и противничка страна потврђује да су око половине 1951 године почели да се примењују врло јаки напади, који захватају доста велику дубину, подвлачећи да је најјачи артнапад био изведен 5 августа 1951 године у области Кореангпорија, 24 км источно од Кесонга („Борба“ од 6 августа 1951 године).

У циљу паралисања велике надмоћности противничке артиљерије врло се често практикује убацивање добро обучених и опремљених делова у непријатељску позадину са задатком уништавања артиљерије како за време њеног покрета, тако и на ВП, КМ, ЦВ и сл. Американци потврђују успешно дејство ових делова, нарочито у почетку рата. Због тога су били приморани да ВП артиљерије и КМ бирају ближе борбеним порецима пешадије или да за њихову заштиту одређују јаче пешадиске делове ојачане аутоматским оруђима ПАА, предузимајући врло опсежне мере за непосредну одбрану артиљерије на ватреним положајима (постављање оруђа у батерији на малим растојањима, израда заклона у близини оруђа за блиску борбу стрелачким наоружањем, подизање жичних препрека око ВП, припрема средстава за осветљавање, одређивање патрола и појединих осматрача на осетљивим местима, додељивање аутоматских ПАА оруђа за блиску одбрану, итд.).

Одбрана се ешелонира по дубини на већем пространству, држећи главне снаге изван дејства непријатељске артиљерије (а некада и морнаричке), бранећи дубоко организоване положаје артиљерском и минобацачком ватром уз најширу примену свих врста препрека, особито противтенковских, међу којима најзначајније место заузимају минска поља. Велика пажња поклања се одбрани препрека минобацачком и артиљерском ватром. И овде се највише примењују КВ и НЗВ. Како је ова страна до половине 1951 године располагала артиљеријом мањег домета и релативно слабије моћи дејства и пошто није имала могућности да прикупи детаљније податке о груписању непријатеља за напад, нарочито његове артиљерије, мало је вероватно да је за то време примењивала артиљерску противприпрему, већ се рад њене артиљерије углавном сводио на одбијање непријатељских напада. Али, откако је у наоружање уведена бројно квалитетна артиљерија са великим дометом, нема сумње да су многи напади снага Уједињених Нација ометани артиљерском противприпремом, о чему се може донекле закључити и на основу званичних извештаја Кинеза и Северно-корејана.

ПТО организује се по појасевима одбране на великој дубини, слично као што је то рађено пред крај Другог светског рата на Источном фронту. Велика важност придаје се ПТР свих степена, јер су и Американци често наводили да су њихови тенкови, по извршеном дубљем продору непријатељске одбране, били често заустављени јаком браничевом артиљерском ватром и приморавани на повлачење. Из овога се може закључити да су то вероватно биле јаке ПТР које су привлачене из веће дубине, као и јаки делови артиљерије са заклоњених ватрених положаја који су истурени на погодним линијама за непосредно гађање тенкова.

Иако о ПАА немамо тачнијих података, ипак је јасно да је она била слаба, пошто су снаге Уједињених нација за све време рата задржале ваздушну надмоћност и, такође, бомбардовале свако место које су желеле. Иначе је расположива ПАА, која је до недавно већином била малокалибарска, до максимума коришћена за гађање циљева у ваздуху. Према постигнутим успесима у обарању непријатељских авиона (према подацима Кинеза и Севернокорејца до краја 1951 године оборено је преко 2.000, а према подацима снага Уједињених нација око 600 авиона) може се закључити да је садејство између ПАА и ловачке авијације добро организовано, нарочито при одбрани најважнијих места у дубљој позадини (мостови на реци Јалу и др.). Има података да се и у дневном дејству примењују запречна гађања, поглавито при одбрани виталних места у позадини и да у последње време Кинези и Севернокорејци располажу и најмодернијом средњекалибарском артиљеријом, која у својој опреми има и радаре које послужују страни војни специјалисти. Осим тога, према тим подацима може се закључити да је њена артиљерија бројнија од артиљерије снага Уједињених нација.

*

У периоду маневарског рата, који је трајао углавном до краја прве половине 1951 године, обе стране примењивале су смелије маневре и преотимале једна другој иницијативу. Снаге Уједињених нација обилно су користиле тенкове и авијацију, уз помоћ јаке морнарице, а Севернокорејци у почетку тенкове, а доцније (после уласка Кинеза у рат у зимској офанзиви 1950 године), коњицу и велике масе пешадије. За то време артиљерија обеју страна обезбеђивала је маневре ударних снага, али није било потребе за неком већом густином оруђа зато што је организација одбране у то време већином вршена на брзу руку.

Међутим, ситуација се знатно изменила у периоду позициског рата када су обе стране почеле да солидно организују одбрану по правцима и на великој дубини, тако да снаге Уједињених нација, и поред велике надмоћности у авијацији и тенковима и осталој савременој техници, нису више биле у стању да испоје ону динамичност операција као у првом периоду рата. Осим тога, Кинези и Севернокорејци су увели у наоружање врло бројну и квалитетну артиљерију свих врста коју су добро искористили.

За сламање солидно организоване одбране, по нашем мишљењу, потребно је обезбедити апсолутну надмоћност у сваком погледу. Несумњиво је да би улога артиљерије у „прогоревању“ такве непријатељске одбране на довољној ширини и дубини имала веома велику улогу, и да би она могла одговорити својој намени ако би се обезбедила довољна густина артиљериских оруђа. Како изгледа, Кинези и Севернокорејци су у потпуности прихватили концепцију Совјетске армије о одлучујућој улози артиљерије, што је разумљиво ако се има у виду њихова релативна слабост у авијацији и тенковима. Али, и Уједињена команда, како изгледа, придаје сувише велики значај обезбеђењу великих густина артиљерије, иако би се њена бројно јака артиљерија, по нашем мишљењу, могла смелије груписати, на правцима пробоја, уз ангажовање тенкова и авијације и у комбинацији са јачим ваздушнодесантним и поморскодесантним операцијама, у чему има довољно искуства, а и расположивих средстава.